

तुमच्या उफालणाऱ्या जीवनाला साजेसे ठाकरसी कापड

स्वच्छंद मजेत हवे तसे मुक्तपणे भटकणाऱ्यांसाठी ठाकरसीचे मोकळे मोकळे वाटणारे सुती कापड अगदी साजेसे असते. पॉप्लिन, लॉन्स, वॉयल्स, कॅम्ब्रिक्स-कुठेहि गेलात तरी शोभून दिसते. शहराबाहेर खेड्यापाड्यात रानोमाळ भटकत असताना किंवा शहरात प्रतिष्ठितपणे फिरत असताना वापरले तरी उपयुक्त ठरते. ठाकरसीच्या सुती कापडाने थंडावा राहतो नि मोकळे मोकळे निश्चित वाटते. तुमच्या आवडीची प्रिंट्स व रंग जरूर पसंत करा. रानावनातील भटक्या जीवनाची तुम्हाला हौस असेल तर त्यासाठी ठाकरसीच्या सुती कापडासारखे दुसरे कापड नाही, अगदी हवे तसे हे कापड आहे. स्वच्छंद भटकंतीसाठी मोकळे मोकळे तरल कापड. गाड्या, फ्रॉक वेगरेचे (ड्रेस मटेरियल) कापड, शर्टिंग व सर्टिंग.

ठाकरसीचे सुती कापड न चुरगळण्याच्या चाचणीला उतरेल असे 'टेविलाइज्ड' असते आणि आटू नये म्हणून 'सॅन्फोराइज्ड' असते.

ठाकरसी ग्रुप ऑफ मिल्स,

काऊन * हिन्दुस्थान युनिट नं. १ * हिन्दुस्थान (इंडियन) युनिट नं. २
१९, अपोलो स्ट्रीट, मुंबई-२.

Madison/TGM/7 Mar

ऑस्ट्रेलियाचा ख्री-क्रिकेट संघ—ऑस्ट्रेलियातील ख्रियांचा एक क्रिकेट संघ चालू हिवाळ्यात भारताचा दौरा करणार आहे. त्यांच्याशी सेळण्यासाठी भारतीय ख्री-क्रिकेट संघाची निवड पुढील महिना अखेर होईल. भारतीय सेळाहू २५ वर्षांच्या आतील असतील.

फराक्का धरणाच्या परिणामाचा अभ्यास—बांगला देशाच्या कुस्तिआ जिल्ह्यात पाणी पुरवण्यासाठी धरण बांधण्यात येणार आहे. भारतात बांधण्यात येत असलेल्या फराक्का धरणा-मुळे बांगला देशाला पाणी कमी मिळेल असे त्या देशाचे म्हणणे आहे. भारताच्या धरणाचा काय परिणाम होईल ह्याचा अभ्यास करण्यासाठी ४ रशियन तज्ज्ञांचे मंडळ डाक्क्याला आले आहे.

नोंदलेले सुशिक्षित बेकार — उद्योग विनिमय केंद्रावर ३० जून १९७३ रोजी नोंद असलेल्या सुशिक्षित बेकारांची संख्या ३५-२२ लक्ष एवढी होती. त्यापैकी १८-६८ लक्ष मॅट्रिक झालेले होते, ९-७७ लक्ष पदवीपूर्व परीक्षेपर्यंत आलेले होते, ६-२१ लक्ष पदवीधर होते आणि ५४,००० पदव्युत्तर परीक्षा दिलेले होते.

धूम्रपान करणारांना इशारा — सिगारेट्सच्या पाकिटांवर धूम्रपानातील धोक्याचा इशारा देणारा मजकूर छापण्याची सिगारेट कारखानदारांवर सक्ती करणारा कायदा मध्यवर्ती सरकार तयार करित आहे. इंडियन मेडिकल असोसिएशनने अशा कायद्याची मागणी केली होती. आकाशवाणीवरून धूम्रपानाच्या दुष्परिणामांची माहिती वरचेवर देण्यासाठी यंत्रणा उभारली जात आहे.

पाण्यात बुडून मरण्याचे अपघात—भारतात दरसाल ४०,००० लोक पाण्यात बुडल्याने मरण पावतात. अशा रीतीने मृत्यू पावणाऱ्या, जगातील प्रत्येक तिनांत किंवा चौघांत एक जण भारतीय असतो. महापूर, प्रचंड समुद्रकिनारा, हजारो नद्या, कालवे, तळी, इत्यादींचा तो परिणाम आहे.

दारूचा खप वाढला—महाराष्ट्रात ३१ ऑक्टोबर, १९७२ रोजी संपलेल्या वर्षी विदेशी दारूचा खप १६-५५ लक्ष लिटर झाला होता; नोव्हेंबर, १९७२ ते सप्टेंबर १९७३ ह्या बारा महिन्यांत तो ४६-९५ लक्ष लिटरवर गेला. विसरचा खप ८५-६९ लक्ष लिटरवरून १०९-३३ लक्ष लिटरवर गेला. वाइनची विक्री २५ लक्ष लिटरवरून ३४ लक्ष लिटरवर गेली. महाराष्ट्रातील दारूचे उत्पादन मागणीपेक्षा कमी असल्यामुळे त्याची बाहेरून आयात करावी लागते.

श्रीलंका (सिलोन) मध्ये केक्सना बंदी—श्रीलंका सरकारने बेक्यांना केक्स बनविण्यास बंदी केली आहे. पावाऐवजी केक्स बनवून पाव साणारांची गैरसोय करण्यास त्यामुळे आळा बसेल.

‘हाउसफुल’ सिनेमागृहात न विकलेली २,३६९ तिकिटे—मुंबईच्या कुलाबा विभागातील स्ट्रॅड सिनेमात शुक्रवार ते रविवारचा अडव्हान्स बुकिंगचा फलक ‘हाउसफुल’ दर्शवीत

होता. सी. आय. डी. ने छापा घातला, तेव्हा ९ सेळांच्या ५,१६६ तिकिटांपैकी फक्त २,७९७ तिकिटे विकली गेलेली होती. न विकलेल्या तिकिटांपैकी ७०० तिकिटे सिनेमागृहाच्या मालकाच्या कचेरीतच सापडली.

ला. इ. कॉर्पोरेशनची मोठ्या उद्योगसमूहांना कर्जे—लाइफ इन्शुरन्स कॉर्पोरेशनने ह्या वर्षाच्या सप्टेंबरअखेर प्रायव्हेट सेक्टरमधील उद्योगांना मंजूर केलेल्या कर्जापैकी ४३% रकम मोठ्या उद्योगसमूहांना मिळाली. मंजुरीच्या प्रमुख रकमा अशा होत्या :—टाटा २५-७९ कोटी रु., बिल्डा २०-६५ कोटी रु., एसीसी ४-३३ कोटी रु., बंगूर ५-३७ कोटी रु., आय सी आय ६-२४ कोटी रु., जे. के. सिंधानिया २-६४ कोटी रु., किलिक ७-२० कोटी रु., मफतलाल ६-८७ कोटी रु., श्रीराम ४-०४ कोटी रु., बालचंद्र १-५० कोटी रु. अर्थात मंजूर झालेली सर्व रकम प्रत्यक्ष दिली गेलेली नाही.

विदेशी ब्रँडच्या पेयांना बंदी करा—फॅन्टा, कोको-कोला, इत्यादी विदेशी ब्रँडची नावे वापरण्यास सॉफ्ट ड्रिंक्सच्या कारखानदारांना बंदी करावी, असे सासदार श्री. मधु लिमये ह्यांनी सुचविले आहे. भारतात पेयांच्या बाटल्या भरणाऱ्या १०० कंपन्यांपैकी ५० कंपन्या विदेशीयांच्या हितसंबंधाचा अनुनय करूनच पैसा कमावीत आहेत. पेयाचा दर्जा तोच असला तरी विदेशी ब्रँडच्या नावाची पेये अधिक स्वपतात. त्यामुळे ह्या धंद्यात अनिष्ट स्पर्धा चालते. ब्रँड नावांना बंदी केली म्हणजे पेयाच्या दर्जावरच त्याचा खप अवलंबून राहील.

रुपयाची किंमत ३६ पैसे—१९४९ मधील ग्राहकांच्या खरेदीच्या किमतीचा निर्देशांक १०० धरला, तर रुपयाची क्रयशक्ती आता (जानेवारी—सप्टेंबर १९७३) ३६ पैशांवर घसरली आहे, असे सरकारतर्फे राज्यसभेत सांगण्यात आले. १९५० ते १९६२ ह्या मुदतीत रुपयाच्या किमतीत फक्त २% घट झाली, १९६३ ते १९६७ ह्या मुदतीत रुपयाची किंमत दरसाल ६% ने घसरत गेली, १९६८ ते १९६९ मध्ये रुपयाची किंमत टिकून राहिली पण १९७२-७३ मध्ये ती वेगाने घसरली.

रेल्वे तिकिटांवर सरचार्ज—रेल्वे अपघातांची नुकसान-भरपाई जास्त देता यावी, उताऱ्यांची सुरक्षितता वाढविता यावी आणि उताऱ्यांना जास्त सुखसोई उपलब्ध करून देता याव्यात, ह्यासाठी रेल्वे उताऱ्यांच्या तिकिटावर ७ पैसे ते रु. १-५० सरचार्ज बसविण्याचा सरकारचा विचार आहे.

प्रमुख उद्योगसमूह—१९७१ च्या माहितीप्रमाणे भारतातील सर्वांत मोठ्या जिंदगीचा उद्योगसमूह म्हणजे टाटांचा, (७०२ कोटी रु.). त्यानंतर बिल्डाचा अनुक्रम येतो. (४९७ कोटी रु.) २० कोटी रु. पेक्षा जास्त जिंदगीचे इतर प्रमुख उद्योगसमूह असे :—मफतलाल (२३५ कोटी रु.), मार्टिन बर्न (१६८ कोटी रु.), आय सी आय (१३७ कोटी रु.), थापर (१२९ कोटी रु.), एं सी सी (१२८ कोटी रु.), श्रीराम (११४ कोटी रु.), सिंधानिया (१०९ कोटी रु.).

☆ अर्थ ☆

बुधवार, ५ डिसेंबर, १९७३

संस्थापक :
पा. वामन गोविंद काळे
संपादक :
श्रीपाद वामन काळे

“अर्थ एव प्रधानः” इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । —कौटिलीय अर्थशास्त्र.

अरब देशांना स्वतःच्या सामर्थ्याचा झालेला साक्षात्कार तेलाच्या प्रत्यक्ष चापापुढे अणुबाबचा धास्ती काहीच नाही !

उत्तर आफ्रिका आणि पश्चिम अशिया ह्यांतील अरबी देशांतच पेट्रोल-तेलाचा साठा विपुल आहे आणि त्या तेलावरच जगातील प्रमुख औद्योगिक राष्ट्रे अवलंबून आहेत. अरबी राष्ट्रांनी काही टक्क्यांनी जरी तेल-पुरवठा कमी केला, तरी औद्योगिक राष्ट्रांची नाकेबंदी होण्याची पाळी येते, ह्याचा कटू अनुभव जपान, अमेरिका, ग्रेट ब्रिटन, युरोपातील देश, ह्यांना चांगलाच आला आहे. अरब-इस्राएल लढ्यात अरब देशांनी तेलाचा राजकीय हत्यार म्हणून वापर करण्याचे ठरविताच प्रबळ देशही अरबांच्या बाजूने बोलू लागले आणि इस्राएलचे मित्र त्यांस सोडून जाऊ लागले. अरब देशांच्या पुढान्यांना स्वतःजवळील ह्या अमोघ शस्त्राच्या परिणामकारकतेची आता चांगलीच प्रचीती आली आहे आणि त्यामुळे ते शस्त्र पाजळण्याचा मोह आवरणे त्यांना अशक्य झाले आहे. अरब-इस्राएल युद्ध हे त्याला निमित्त झाले आहे आणि हे निमित्त जरी संपले तरीसुद्धा जागतिक आर्थिक व राजकीय घडामोडींवरील अरबांचे दडपण वाढतच जाणार आहे. ह्यापुढील महत्त्वाच्या जागतिक चर्चातून अरबांना वगळणे अशक्य होऊन बसेल. अणुबाँबपेक्षाही व्यावहारिक दृष्ट्या प्रभावी आणि इच्छेप्रमाणे कमी-अधिक प्रमाणात केव्हाही वापरता येण्याजोगे हे सामर्थ्यशाली शस्त्र त्यांच्या हाती आहे. संहार करण्याचा अणुबाँबचा धाक कितीही मोठा असला, तरी तेलपुरवठा तोडण्याचे शस्त्र छळाच्या स्वरूपाचे, अधिक तातडीने परिणामकारक ठरणारे आहे. अरबी देश त्यांना तेलविक्रीचे मिळणारे धन विदेशी बँकांतून ठेवतात; आंतरराष्ट्रीय चलन-व्यवस्था कोसळून टाकण्याचे किंवा ती सावरण्याचे सामर्थ्य ह्या प्रचंड निर्धीमध्ये आहे. त्याचा प्रयोग अद्याप व्हावयाचा आहे.

प्रत्येक देशाला स्वतःच्या जिंदगीचा स्वतःच्या हिताच्या दृष्टीने उपयोग करण्याचा हक्क आहे, हे कुणालाच नाकबूल करता येणार नाही. तेव्हा आता प्रत्येक देश अरबी देशांना खूप करण्याचा प्रयत्न करू लागेल, असा संभव दिसतो. ज्या प्रमाणात अरबांना पाठिंबा, त्या प्रमाणात तेलपुरवठा, असे अरबी राजकारण आहे. आफ्रिकी, कृष्णवर्णीय देशांना भरभक्कम मदत करून त्यांनाही श्वेतवर्णीयांविरुद्ध चेतविणे, हा अरबी देशांचा डाव आहे. अरबांच्या तेलाबाचून औद्योगिक देशांचे चालणारच

नाही; त्यांचे सर्वेच व्यवहार पेट्रोलतेलाशी निगडित आहेत. कोणत्याही देशाला तेलाचे बाबतीत स्वावलंबी होण्यास दीर्घ काळ लागेल आणि त्यासाठीही खूपच मोठ्या प्रमाणावर भांडवली गुंतवणूक करावी लागेल. कित्येक देशांना कदाचित पर्याय सापडणारही नाही. परंतु दुसऱ्या महायुद्धानंतर जर्मनी बेचिरास होऊन त्याचे सर्व कारखाने मोडण्यात आले. त्यामुळेच जर्मनी नवी तंत्रे वापरून मातब्बर होऊ शकला, तसाच परिणाम तेलाच्या तुटवड्यामुळे घडून येईल, असे जर्मन नेते बोलून दाखवीत आहेत. अरबी देशांना स्वतःच्या सामर्थ्याचा झालेला हा साक्षात्कार आणि त्यांची अरब-इस्राएल युद्धाच्या निमित्ताने झालेली एकजूट, ही १९७३ मधील सर्वात महत्त्वाची घटना आहे. इस्राएलने बळकाविलेला अरब प्रदेश परत मिळण्यासाठी अरबांनी केलेले सर्व प्रयत्न निष्फळ झाले, प्रबळ राष्ट्रांनी इस्राएलच्या आक्रमणालाच उत्तेजन दिले, त्यातून निर्माण झालेला हा भस्मासूर आहे. अणुशक्तीचा उपयोग विकासाकडे त्याचप्रमाणे संहाराकडेही होऊ शकतो; तेलशक्तीचेही तसेच आहे. ह्या दोन प्रकारच्या शक्तींच्या देशांच्या सामन्यातून विकसनशील आणि अविकसित देशांचे पुढे काय होणार, हा एक महत्त्वाचा प्रश्न आहे. ह्या संदर्भात रशियन नेते कोसिजिन ह्यांच्या भारत-भेटीचे महत्त्व अनन्यसाधारण आहे. भारताने इस्राएलविरुधी धोरण आजवर स्वीकारण्याची कारणे काहीही असोत; आज ते धोरण फलदायी ठरले आहे.

इंदिराजी दररोज १६ ते १८ तास काम कशांमुळे करू शकतात ?

“माझ्या काही चरित्रलेखकांनी वर्णिल्याप्रमाणे मी लहानपणी कधीच ‘पाण्याची पितर’, रोड आणि क्षीण नव्हते. वडिलांच्या शिस्तीखाली मी नियमित व्यायाम घेत असे, दररोज एक मैल पळत असे, थंड पाण्याने स्नान करीत असे. घोडदोड आणि गिर्यारोहण ह्यांचीही मला आवड होती. मी शेळटी—सडपातळ—सासच होते, पण अशक्त कधीच नव्हते. माझ्या लहानपणी मी सक्रम व्यायाम केला नसता, तर आताप्रमाणे दररोज १६ ते १८ तास काम करूच शकले नसते. माझे वडोळ आणि आजोबा, दोघेही शारीरिक तंदुरुस्तीचे महत्त्व जाणणारे होते. मोतीलाळ तेहलूनी इंग्लंडला कुस्तिंगीर संघ नेला, त्यात जगप्रसिद्ध मल्ल गामा हा होता.”—दिल्ली येथील स्पोर्ट्स स्टॅडिअमच्या उद्घाटनाच्या वेळी श्री. इंदिराजींनी केलेले भाषण.

सायकलीला पुन्हा चांगले दिवस

पश्चिम युरोपातील देशांत पेट्रोलची टंचाई जाणवली गेल्यामुळे अनेक देशांत रविवारची मोटारीची सहूल राहू करायची लागली आहे. भारतात अनेक मोटारवाले आता स्कूटरने अगर सार्वजनिक वाहनांनी प्रवास करण्याचा विचार करित आहेत. युरोपातील देशांत तर सायकलींना पुन्हा चांगले दिवस येऊ लागले आहेत. अमेरिकेत सायकली वापरणाऱ्या तरुणांची संख्या वाढत होतीच, आता ती आणखी जोराने वाढू लागेल. गेल्या वर्षी भारताने अमेरिकेला निर्यात केलेल्या सायकलींची संख्या वाढलेली दिसून आली. अरब देशांनी तेलालाची कृत्रिम टंचाई निर्माण केल्याचे परिणाम आता दिसू लागले आहेत. लंडनमध्ये सायकलवाल्यांबद्दल आस्था असणारी एक मध्यवर्ती संघटना आहे. तिने तर सर्वांनी सायकलीचा वापर सुरू करावा म्हणून मोहीमच सुरू केली आहे, इतकेच नव्हे तर सायकलस्वारांच्या हितासाठी वाहतुकीच्या व्यवस्थेत सुधारणा करण्याच्याही मागण्या केल्या आहे. त्यांपैकी काही अशा : सर्व मोठ्या रस्त्यांवर सायकलींसाठी वेगळे मार्ग आखून देण्यात यावेत. सायकलींना रस्त्यांच्या वापरात अग्रहक देण्यात यावेत आणि त्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी मोटारी प्रमाणेच दिव्यांच्या अगर इतर सुणा चालू करण्यात याव्या. ब्रिटनमध्ये आज सायकलीपेक्षा मोटारीची संख्या जास्त आहे. सायकलींची संख्या सुमारे १.२ कोटी असून त्या बहुधा १५-१६ वर्षांची मुले वापरतात पश्चिम युरोपातील देशांत सायकलींची मागणी एकदम वाढल्याने पुरवठा अपुरा पडत आहे.

पाकिस्तानच्या विघटनेची सडेतोड चिकित्सा.

भारत आणि पाकिस्तान ह्यांच्यात १९७१ अखेर झालेल्या युद्धात पूर्वांचा पूर्व पाकिस्तान फुलू बांगला देश उदयास आला. ह्या वडागोडीची चाकशी करण्यासाठी पाकिस्तान सरकारने एक कमिशन नेमले. ह्या कमिशनपुढे साक्ष देताना पाकिस्तानमधील पुढारी मंडळ लाम तिलांनी ह्यांची त्या देशाच्या २४ वर्षांच्या इतिहासाची सडेतोड चिकित्सा केली आहे. तिलांनी म्हणतात की, हासलेखन करताना पाकिस्तानचा लष्कर देश म्हणून करता येणार नाही २५ वर्षां सतत करण्यात आलेला एक भयंकर त्रास म्हणून त्यांनी इतक्या घ्यायी लागेल ह्या पुन्हातील एक कच १९७१ च्या माचपान डिसेंबरपर्यंत पूर्व पाकिस्तानात चालू होता आणि अखेर भारताच्या श्रेष्ठ सामर्थ्यापुढे पाकिस्तानचा पराभव झाला. भारताची शक्ती ही त्याच्या श्रेष्ठ धर्यात आहे श्रेष्ठ नीतिमतेत साठविलेली होती. भारताचे नातिक सामर्थ्य जीवनासक्त होते तर पाकिस्तानचे नीतिधैर्य झुल्ल्या साठेर जागार होते पूर्व पाकिस्तानात भारताने प्रवेश कला तेव्हा त्याची सदसद्विचेंक बुद्धी पूर्णपणे जागरूक होती. त्यापूर्वी जवळ जवळ वर्षभर भारतामधील वृत्तपत्रे पाकिस्तानमधील घटनांची चर्चा करित होती. ह्या विषयावर पुस्तकेही लिहिली जात होती. युद्धात उडी घेण्याची हीच लोकशाही पद्धत आहे

आणि तीच अखेर यशस्वी झाली. पूर्व पाकिस्तानात सनदशीर राज्य कारभार चालू असता तर युद्ध झाले नसते, शरणागती ओढवली नसती आणि पूर्व पाकिस्तानचा बांगला देशही झाला नसता. तेथे झालेला पराभव हा अर्थहीन जुलूमशाही आणि सत्तेसाठी करण्यात आलेल्या नीच कारवाया ह्यांचा परिणाम आहे.

आणखी एका राजवाड्याचे प्रवासी हॉटेल

इंडिया टुरिस्ट डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशनने म्हैसूरजवळील ललित पॅलेस ह्या नावाचा प्रासादतुल्य राजवाडा विकत घेतला आहे. हा भव्य राजवाडा म्हैसूरच्या महाराजांनी १९३० च्या सुमारास बांधला असून त्याचे बांधकाम मध्ययुगीन पद्धतीचे आहे. राजवाडा प्रसिद्ध चातुंडा टेकडीच्या पायथ्याशी किंचित उंच जागी बांधलेला असून तेथून आसपासचे दृश्य फारच लोभनीय दिसते. ब्रिटिश राजवटीत म्हैसूरच्या महाराजांनी हा राजवाडा व्हॉइसरॉय आणि त्याचा लवाजमा घेईल त्या वेळी त्यासाठी खास राखून ठेवलेला असे. अजूनही त्यातील सर्व सोयी व सजावटी चांगल्या स्थितीत राखलेली आहेत. तथापि ह्याशी प्रवाशांच्या अधिक सोयी करण्याच्या दृष्टीने राजवाड्याचे थोड्या फार प्रमाणात आधुनिकीकरण करण्यात येणार आहे. त्यासाठी १० लाख रुपये खर्च करण्यात येणार आहे. प्रासादात ३० पाहुण्यांची आरामशीर राहण्याची सोय होऊ शकेल. राजवाड्याचेजारी असलेल्या आणखी एका इमारतीत ५० पाहुण्यांची सोय करता येईल. म्हैसूरच्या दक्षिणेला असलेले हे पहिलेच विलासी हॉटेल असेल. परदेशी व देशी प्रवाशांना पाहाण्यासाठी प्रसिद्ध अशी अनेक ठिकाणे म्हैसूरच्या जवळपास आहेत. भारतामधील देशी संस्थाने स्वतंत्र भारतात विलीन झाल्यावर काही संस्थानिकांनी आपल्या मालमतेची विक्री करण्यास सुरुवात केली. उदयपूरजवळील सरोवरांत बांधलेल्या जलमंदिरात ह्यापूर्वीच प्रवासी हॉटेल सुरू झालेले आहे. ललित महाल राजवाड्यात विलिअर्डचा हॉल, पोहण्याचा तलाव, इत्यादींची सोय आहे.

संरक्षण कारखान्यात मालवाहू मोटारी

संरक्षणखात्याचे उत्पादनमंत्री श्री. शुक्र नागपूर येथे बोलताना म्हणाले की, -जवळपूर येथील संरक्षणखात्याच्या कारखान्यात नागरी वाहतुकीसाठी लागणाऱ्या ४५ हजार मालवाहू मोटारींचे दरसाल उत्पादन करण्यात येईल. त्यांची मालवाहून नेण्याची क्षमता भिन्न भिन्न असेल. श्री. शुक्र नागपूर येथे उद्योगपतींच्या एका बैठकीत भाषण करित होते. ते पुढे म्हणाले की, नागपूरजवळील हिंमणा औद्योगिक वसाहतीत रस्ते तयार करण्यासाठी लागणारे रूळ तयार करण्याचा कारखाना काढण्यात येणार आहे. हा कारखाना सार्वजनिक मालकीच्या विभागात स्थापन करण्यात येणार आहे.

औद्योगिक विकासखात्याची महागाईची मीमांसा

भारत सरकारच्या औद्योगिक विकासखात्याने सध्या भरमसाट वाढलेल्या किमतीची आपल्या परीने कारणपरंपरा सांगितली आहे. खात्याच्या मीमांसेप्रमाणे मडकत्या किमती हा काही केवळ अवर्षण आणि विजेच्या उत्पादनातील घट ह्यांचा परिणाम नाही. दीर्घ कालावधीत परिणाम करणारी काही कारणेही किंमतवाढीमागे आहेत. एक कारण असे सांगण्यात आले आहे की, १९६५-६६ ते १९६९-७० ह्या अवधीत विकासाची गती मंदावली. ह्या अवधीत विकासावर करण्यात येणाऱ्या खर्चाचे प्रमाण दरसाल ४ टक्केपर्यंत खाली आले. भारतात बहुतेक विकासाच्या कामांच्या उभारणीला बराच काळ लागतो. त्यामुळे उत्पादनक्षमतेच्या वाढीस पायबंद बसून प्रत्यक्ष उत्पादनांतही घट होते. मागील कालावधीत भांडवलगुंतवणुकीचा वेग कमी झाल्याचे परिणाम आता दिसू लागले आहेत असा ह्याचा अर्थ आहे. तथापि, येत्या काही वर्षांत परिस्थिती सुधारण्याची बरीच आशा आहे. सुदैवाने १९७०-७१ ते १९७२-७३ ह्या काळात राष्ट्रीय उत्पादनाच्या तुलनेने भांडवलगुंतवणुकीचे प्रमाण वाढल्याचे दिसत आहे. भांडवल गुंतवणुकीची टक्केवारी आता जवळ जवळ १२ टक्केपर्यंत आहे. परिणामी, उत्पादनाच्या बाबतीत जी कुचंबणा झाली होती ती काही प्रमाणात कमी होण्याची शक्यता आहे. तरीही प्रत्यक्ष उत्पादनांत वृद्धी होण्यास अद्याप काही काळ लागणे अपरिहार्य आहे. ही झाली दीर्घ कालानंतर परिणाम करणारी कारणे. ह्या कारणांशिवाय तात्पुरत्या स्वरूपाच्या कारणांनीही किंमतवाढीच्या वाढटळीला मदत झाली आहे, हे उघडच आहे.

काही तात्कालिक कारणे अशी आहेत. देशातील मोठ्या भागाला अवर्षणाचा तडाखा बसला. त्याबरोबर जलविद्युत केंद्रातील वीज उत्पादनाबरोबरच औष्णिक वीजकेंद्रांनाही फटका बसला. १९७३ सालच्या पहिल्या सहामाहीत औष्णिक वीजकेंद्रांतून पुरवठा करण्यात येणाऱ्या विजेच्या वापरातही कपात करावी लागली. सध्याच्या आर्थिक परिस्थितीचा वारसा असा आहे. वाढत्या किमतीची कारणे केवळ देशांतर्गतच आहेत असे मात्र नाही. सध्या आंतरराष्ट्रीय परिस्थितीत एक प्रकारचे अस्थैर्य उत्पन्न झालेले आहे. त्याचबरोबर सर्व जगातच चलन-वृद्धीचा दाब जागतिक अर्थव्यवस्थेवर दिसून येत आहे. ह्याचा परिणाम म्हणून औद्योगिक कच्च्या मालाची आयात करण्याच्या खर्चात अलीकडे वाढ झालेली आहे. तशीच वाढ इंधनासाठी लागणाऱ्या तेलाच्या खर्चातही झाली आहे. तरीसुद्धा भारताच्या अर्थव्यवस्थेचा विकास होत राहिला. परंतु चौथ्या पंचवार्षिक कार्यक्रमात हा विकास ज्या वेगाने होईल असे वाटले होते तितक्या वेगाने मात्र तो झाला नाही. उत्पादनाच्या वाढीचा वेग बेतावाताचा असतानाच पैशाच्या पुरवठ्यात मात्र लक्षात भरण्या-

इतकी वाढ झालेली आहे. त्यामुळे चलनवृद्धीचा आधीच विकट झालेला प्रश्न अधिकच गुंतागुंतीचा बनू पाहात आहे. विकसनशील अर्थव्यवस्थेत दृग्गोचर होणारी आणखीही काही लक्षणे दिसून येत आहेत. वस्तूंचा तुटवडा तर आहेच. पण हा तुटवडा अधिक जाचक वाटू लागला आहे. पूर्वी नव्हत्या अशा किती तरी वस्तूंची व सेवांची मागणी एकदम झपाट्याने वाढली आहे. त्यामुळे किमती फोफावण्यास आणखीच मदत झाली आहे.

मध्यप्रदेशात वीज ग्राहकांच्या सहकारी संस्था

खाजगी व्यापारातील नफेबाजीचा दोष काढून ग्राहकांची सोय व्हावी म्हणून सहकारी संघटनांचा आश्रय घेण्यात येतो. महाराष्ट्रात साखरेचे कारखाने ग्राहकांच्या व उत्पादकांच्या हितासाठीच काढण्यात आले. परंतु सहकारी चळवळीत नव्याने शिरलेल्या काही जणांनी स्वतःच्या फायद्यासाठी तिचा वापर केला असे आरोप करण्यात येत आहेत. तरीही सहकारी तत्त्वांचे योग्य पालन केल्यास सामाजिक हित साधते असेच मानण्यात येते. त्या दृष्टीने मध्यप्रदेशात स्थापन होऊ पहाणाऱ्या वीज ग्राहकांच्या सहकारी संस्थांचे स्वागत केले पाहिजे. खांडवा जिल्ह्यातील पूर्वे नेमाड भागात अशा सहकारी संस्था स्थापन करण्यात येणार आहेत. तीन विकासागटांतील ३९६ सेड्यांचा संस्थांत समावेश करण्यात येणार आहे. शेतीला पाणीपुरवठा करण्यासाठी ह्या सेड्यांतील ५ हजार विहिरींना विजेचा पुरवठा करण्यात येईल. ह्या सहकारी संस्थांचे भांडवल १० लाख रुपये असेल आणि शेती करणारे ५ हजार शेतकरी त्यांचे भागधारक असतील. तथापि एवढ्या भांडवलावर संस्था उभ्या राहू शकणार नाहीत, म्हणून मध्यप्रदेश सरकार ३५ लाख रुपयांचे आणि भारत सरकारच्या मालकीचे ग्रामीण विद्युत मंडळ ९० लाख रुपयांचे कर्ज संस्थांना देणार आहे. त्याशिवाय मध्यप्रदेश वीज-पुरवठा मंडळ विजेची साधने आणि इतर संबंधित माल पुरविणार आहे. त्याची किंमत जवळ जवळ १५ लाख रुपये होईल. म्हणजे ह्या संस्था उभारण्यासाठी सुमारे १.५० कोटी रुपयांचा भांडवली खर्च करावा लागणार आहे.

आयुर्वेद विद्यापीठाची स्थापना

उत्तर प्रदेश सरकार एका आयुर्वेद विद्यापीठाची स्थापना करणार आहे. ह्या विद्यापीठात युनानी वैद्यकीय पद्धतीच्या अभ्यासाचीही सोय करण्यात येईल. त्याचप्रमाणे दोन्ही प्रकारच्या उपचारपद्धतीत वापरण्यात येणारी औषधे तयार करण्यासाठी एक कॉर्पोरेशनही उभारण्यात यावयाचे आहे.

सहकारी संस्थांच्या निवडणूक खर्चावर बंधन — सहकारी संस्थांच्या उमेदवारांनी निवडणुकीसाठी करावयाची कमाल मर्यादा सरकारने ठरविली आहे. उदाहरणार्थ, साखर-कारखान्यांचा उमेदवार ८,००० रु. पेक्षा जास्त खर्च करू शकणार नाही.

**युनायटेड वेस्टर्न बँक म्हणजेच धनवर्धन
धनवर्धिनी परंपरेतील चार नवीन योजना**

धनवर्धिनी ठेव योजना बँकिंग क्षेत्रात अगदी प्रथम दि युनायटेड वेस्टर्न बँक लि.ने सुरू केली. त्यानंतर अशा स्वरूपाच्या अनेक योजना जाहीर करून अनेकांनी जणू धनवर्धिनी ठेव योजनेला बळकटी आणली आहे आणि त्यामुळेच ती सर्वमान्य झाली आहे. दि. युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. ने धनवर्धिनी ठेव योजनेत अनेक प्रकारच्या ठेवयोजना अंतर्गत केल्या. महाराष्ट्रातील अनेक घरात या योजनांचा स्वीकार झाला लोकांची बचतीची सवय वाढली आणि आपली बचत ही आपल्या अनेक गरजा भागविण्यासाठी वेळेवर मदत देते हे या कुटुंबांना दिसून आले. महाराष्ट्रातील हजारो कुटुंबांनी धनवर्धिनीबाबत विशेष आपुलकी दाखविली.

आता बँकेने धनवर्धिनी परंपरेत आणखी चार नवीन ठेव योजना जाहीर केल्या आहेत. कर्ज हमी ठेव योजना याचे नावच मुळात गरजेला उपयुक्त होणार याची सात्री देते. ठेवीची रक्कम परत घेतेवेळी तितक्याच रकमेचे कर्ज नवीन वस्तू खरेदी करण्यासाठी मिळण्याची हमी ठेव ठेवताना या योजनेत मिळते. मध्यमवर्गीय, लघुउद्योग कारखानदार, शेतकरी, अशा अनेकांना प्रापंचिक बाबीत अगर धंद्याव्यवसायात नवीन वस्तू खरेदी करण्यासाठी आपल्या बचतीची रक्कम व्याजासह मिळते आणि त्याच दिवशी तितक्या रकमेचे कर्ज मिळू शकते. हे कर्ज मिळण्याची हमी या योजनेत बचतीला सुरुवात करतानाच बँक

देते, ह या योजनेचे वैशिष्ट्य आहे. अशी कर्जाची हमी जास्तीत जास्त २५,००० रु. ची मिळू शकते.

मुदतीचे सेव्हिंग्ज खाते—या योजनेत सव्वासात टक्के व्याज मिळते. आपणास वाटेल त्या वेळी सात्यात रकम भरता येते. सात्याची मुदत ३ ते ६ वर्षे असावी लागते.

विशेष सेव्हिंग्ज खाते—आपल्या बचतीची रकम आपणास केव्हा लागणार आहे. याचा अंदाज घेऊन पूर्ण ९१ दिवसांची पूर्वसूचना देऊन आपणास रकम काढता येते. पावणे पाच टक्के व्याज या योजनेवर मिळते.

मासिक व्याज ठेव योजना—आता बँकेने नव्या स्वरूपात जाहीर केली आहे. किमान १,००० रु. ची कमीत कमी १ वर्ष मुदतीने ठेव ठेवून दरमहा आपणास व्याज मिळू शकते. यामुळे जवळजवळ सर्व मुदत ठेवींवर बँकेत आता दरमहा व्याज मिळू शकते.

धनवर्धिनी ठेव योजना जाहीर करून दि युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. ने लोकांच्या मनावर असे बिंबविले आहे की युनायटेड वेस्टर्न म्हणजेच धनवर्धन. ज्या बँकेच्या फक्त एकाच राज्यात जास्त शाखा आहेत, अशांमध्ये दि युनायटेड वेस्टर्न बँक ही भारतातील सर्वात मोठी व्यापारी बँक आहे. म्हणून महाराष्ट्रातील सर्वांचा जिव्हाळा या बँकेत गुंतल्यामुळे बँकेच्या या मोठेपणावद्दल सर्वांना अभिमान वाटतो.

चलनी नोटांच्या तारणाचे स्वरूप

रिझर्व्ह बँकेने सरकारला चलनी नोटा दिल्या त्यासाठी असलेल्या तारणाचा तुलनात्मक तक्ता तेथे दिला आहे :-

(आकडे लक्ष द. ने)

	एकूण देणे = एकूण चलनी नोटा	जिदगी			
		सोने	विदेशी रोळे	रुपये	सरकारी रोळे
१९६०-६१	१,८८२,०७	११७,७६	१३४,९९	१२६,८४	१,५०३,४८
१९६५-६६	२,७२२,४२	१३२,३८	७४,७५	९८,२०	२,४१७,१०
१९६९-७०	३,६५२,३७	१८२,५३	२४४,५२	६८,८८	३,१५६,४४
१९७०-७१	४,०४०,७८	१८२,५३	३४४,४८	५७,१६	३,४५६,६१
१९७१-७२	४,४५०,९६	१८२,५३	२३६,३९	४१,१७	३,९९०,८९
१९७२-७३	४,८६४,०७	१८२,५३	१९८,८५	२४,९९	४,४५७,७०
३० जून १९७३	५,७३५,४०	१८२,५३	१७७,३६	८,३८	५,३६७,१२

अभ्युदयवादी मध्यमवर्ग व बँका

(गो. बा. गोखले, बी. ए., बी. टी.)

स्वायत्त, स्वयंपूर्ण जीवनाचे आकर्षण न मानणारा विचारी मनुष्य विरळाच ! मानवी प्रसन्नतेला आजकाल धास्ती वाटते ती सग्रास आर्थिक दुरवस्थेची. मध्यमवर्ग जितका मानी, तितकाच दुबळा व संवेदनसुलभ. सुवर्तेची स्वप्ने त्याला एकसारखी पडत असतात. अमाप पैसा हाती असल्याशिवाय आपण नेटके, लोभस जीवन जगू शकणार नाही, ह्या जगरहाटीतील 'चक्षुःसत्यम्'चा त्याला नित्य साक्षात्कार होत असतो. लांड्यालबाड्या करण्या-इतका तो विमनस्क नसतो, प्रचंड खटाटोप करण्याइतकी ताकदही त्याच्या ठिकाणी नसते. प्रामाणिकपणे पैसा कमवावा, काटकसरीने तो वापरावा, शिष्टक वाढवीत वाढवीत तिच्यावर सुटेल ते व्याज ही आपली विश्वसनीय कमाई, हेच त्याच्या विचार-विश्वातील वाहते वारे. क्रान्तीचे पुढारी मध्यमवर्गातून येतात हे जरी खरे असले तरी क्रान्तीचे पायिक हे मध्यमवर्गीय नसतात. चित्तशुद्धीसाठी परिसरशुद्धीचे महत्त्व त्याला पटलेले असते. संस्कृतीची कास धरून, दैवी संपत्ती जोडून, जीवनावरील गंदांतरांचा बंदोबस्त करीत निरंकुश जीवन जगावे, अशी त्याची त्याच्या जीवाभावाला पटलेली जीवनदृष्टी असते.

मध्यमवर्गाची सारी मदार असते त्याच्या बँक बँलन्सेसवर. बडे उद्योगपती व कारखानदार दुष्पट व्याजाची लालूच त्याला दासवीत असतात, पण त्यांच्या विश्वासाहतेवर त्याचा विश्वास नसतो. हातचे सोडून पळत्याच्या पाठीमागे धावणे हा असमंजसपणा तो चुकूनही करणार नाही. राष्ट्रीयीकृत बँकांचे आवाहन फक्त त्याच्या हिंसेवी वृत्तीप्रत जाऊन पोचते. त्यांच्या विविध योजना तो समजून घेतो व त्यातील सोयीगैरसोयींचा तो आपुलकीने पण तुलनात्मक अभ्यास करतो. मुद्दल वाढविण्याचे ह्यात-भरचे धोरण कोणते ? मी-सेवानिवृत्त झाल्यावर माझा माचा नोकरास लागला. त्याला पुंजी वाढविण्याचे धोरण मी अधिकारवाणीने सांगू शकलो, कारण मला ते पूर्णांशाने कधीच राबविता आले नाही. ते राबविण्याचे धोरण सुरुवातीपासून अंगीकारले तरच यशस्वी होईल. घरसोडीमुळे 'जैसे थे' परिस्थितीत फारसा फरक पडणार नाही व उशिरा जाग आल्यास त्याची मधुर फळे ह्यातीत चाखता येणार नाहीत. सेवानिवृत्त होताना आपला जो मासिक कुटुंबपोषणाचा किमान खर्च असेल तितके मासिक व्याज देणारा द्रव्यसंचय बँकेच्या आपल्या खात्यात त्यावेळपर्यंत झालेला असला पाहिजे, म्हणजे निवृत्त-कालात जीवनमान खाली आणण्याची मनस्तापदायक आवश्यकता प्रापंचिकाला भासणार नाही. या धोरणाने अनुप्राणित होऊन, दर महिन्यास बँकेत पैसे शिष्टक टाकले पाहिजेत. उदाहरणार्थ, कुटुंब-खर्च दरमहा पाचशे रुपये असेल तर मासिक तितकेच व्याज मिळविण्यासाठी सुमारे एक लाख रुपये ठेवीच्या रूपाने बँकेत ठेवलेले हवेत. नोकरपेशा हा मध्यमवर्गीयांच्या पाचवीला पुजलेला

असतो. याचा अर्थ असा की सेवकाने या धोरणानुसार दरमहिना आपली शिष्टक वाढवीत राहिले पाहिजे.

मुदतबंद ठेवीवर राष्ट्रीयीकृत बँका आजकाल ७-२५% व्याज देतात व दर महिन्यास व्याजाची आकारणी करून ते सेव्हिंग्ज खात्यात जमा करण्याची त्यांची तयारी असते; म्हणजे व्याजावर व्याज दर सहामाहीस देण्यास त्या तयार असतात. व्याजाची रकम वाढता वाढता ती मुदतबंद ठेव म्हणून ठेवता येते. 'क्युमि-लेटिव्ह टाइम डिपॉझिट' किंवा 'रिकरिंग डिपॉझिट' ही खाती एक वर्षापुरती देखील उघडता येतात व तेथील संचितधन दीर्घतर मुदतबंद ठेवीचे भांडवल होऊ शकते.

अलीकडे एक नवा उपक्रम बँकांनी सुरू केला आहे. बँकेचा प्रतिनिधी खातेदाराच्या घरी आठवड्यातून एक चक्र टाकतो व प्रतिदिनी एक रुपया धारप्रमाणे सात दिवसांचे सात रुपये खात्यात जमा करून पावती देतो. अशा रीतीने पाच वर्षाअखेरचे सव्याज संचितधन, मुदतबंद ठेव म्हणून अडकवून ठेवता येते. पाच वर्षांऐवजी ही मुदत दोन वर्षांची केल्यास सातशे ते साडेसातशे रुपयांचा तोडा मुदतबंद ठेव म्हणून ठेवण्यास लवकर हाती येईल.

वस्तूचे भडकते भाव महागाईभक्ता खाऊन टाकतात. आपल्या दैनंदिन गरजा भागविण्यासाठी करावी लागणारी खरेदी कसोशीने करणारा माझा एक मित्र नेहमी म्हणतो, 'भडकत्या भावाचे आव्हान स्वीकारण्यास मी केव्हाही तयार आहे. फक्त सरकारने महागाईभक्तात शास्त्रोक्त पद्धतीने वाढ केली पाहिजे व प्रत्येक कर्मचाऱ्याला वोनसचे तत्त्व अधिकृतरीत्या लागू केले पाहिजे.' या मित्राची शॉपिंगची शैली अभ्यसनीय आहे. पाडून मागितल्या शिवाय तो कंठिलाची वातहि खरीदणार नाही. वस्तूच्या आपल्याला परवडणाऱ्या किंमती तो ठरवितो व त्या किंमतीत मिळेल त्या प्रतीची मिळेल तितकी वस्तू घेऊन भागवाभागवी करण्याची त्याची नेहमीच तयारी असते. तेलाचे भाव वाढले तरी तेलावर किती खर्च करायचे हे त्याने पूर्वीपासूनच ठरविलेले असते. हल्ली मंडईकर केळीवाल्यांनी केळी विकण्याचे नवे तंत्रःअवलंबिले आहे. पूर्वीप्रमाणे दडनची भाषा ते करीत नाहीत. रुपयास सहा, रुपयास आठ असे पुकारून ते केळी विकतात. पण केळ्यांवर प्रतिदिनी अथेळी खर्चाची असे ठरविलेल्या माझ्या मित्रावर या नव्या तंत्राचा काहीच परिणाम होत नाही. एवंगुणविशिष्ट टणक सौदेवाजीमुळेच बँकांच्या दैनिक बचतीच्या योजनात तो सहभागी होऊ शकतो.

माझ्या मित्राची अर्थनीती तपशीलवार सांगावीशी वाटते. तकदिसची पारस करायची असेल तर तो महाराष्ट्र लॉटरीचे एकच तिकीट खरेदी करेल, जरी मालिका चार असल्या तरी. करता येतील तेवढी घरगुती कामे तो स्वतः करतो—धुलाई, दुस्तू, दाढी, इ. शीतपेय पानासाठी दुकानात जाऊन तो अवाच्यासवा पैसा खर्च करणार नाही. घरचे भाटातील पाणी त्याला अधिक मोलाचे वाटते. अन्तर्देशीयाऐवजी तो पोस्टकार्ड वापरेल. गणेशो-त्सवात तो एकाच गणपतीची वर्गणी भरेल. रिकामपणावर मात्र

म्हणून तो कधी सिनेमा-नाटकाला जाणार नाही. सरासुरा शिणवटा घालविण्यासाठी जेव्हा दर्जेदार करमणुकीची गरज निर्माण होईल तेव्हाच तो नाटक कंपनीस आश्रय देईल. 'वेळीच टाका नवटाक टाकी' हे जीवनदर्शन तर त्याच्या प्रकृतीत सुप्रतिष्ठित झालेले आहे. 'सौ सोनारकी एक लोहार की' या न्यायाचे अंजन लाभलेले असेही काही कुटुंबप्रमुख माझ्या पाहण्यात आहेत की पे-डेच्या दिवशी सुमारे पन्नास टक्के पगार बँकेत जमा करूनच ते घरी येतात व उरलेल्या पन्नास टक्क्यात नेटकेपणाने संसार करण्याचा पवित्रा घेऊन महिनाभर जागरूक राहतात. कष्टार्जित संपत्तीशी चपळ सारेप्रमाणे 'Hide and seek' असा खेळ करणाऱ्या मध्यमवर्गीयांकडे राष्ट्रीयकृत बँकांचे जावे तसे लक्ष गेलेले दिसत नाही. लग्नकार्य, घरबांधणी, कन्याकुमारांचे परदेशीय शिक्षण इ. प्रसंगी मध्यमवर्गीयाला मोठ्या रकमेने पैशाची गरज भासते. स्वतःच्या ठेवी मोडण्यास तो नाराज असतो; पण समान दराने जर बँकांनी त्याला पैशाचा पुरवठा केला तर उचित हप्तेबंदीने निष्कर्जी होण्याची त्याची जिद्द जागृत होईल. जबाबदाऱ्या पार पाडण्याचे बाळकडू प्राशन केलेल्या मध्यमवर्गीयांना उद्योग व्यवसायासाठी बँकांनी 'निर्व्याज मनोहर' कर्जे देण्याची जोशीम पत्करावी असा सल्ला एका उद्योगपतीने उघडपणे दिला होता. 'न्यारा' नाही तरी 'एक बंगला' बनविण्याची अधुरी अस्मिता बाळगणाऱ्या मध्यमवर्गीयांकडे 'एल. आय. सी', 'युनिट ट्रस्ट' सारख्या स्वायत्त अर्थसंस्थांनी सहदयतेने का पाहू नये याचे कोडेच पडते. गरजू नागरिकाला, तयार घराचा ताबडतोब ताबा देऊन वीस वर्षांत भाड्याच्या दुप्पट किंवा तिप्पट हतेबंदीने अमेरिकेत घरमालक करतात असे तिकडचे लोक सांगतात. आम्ही प्रज्ञाहृत नसू तर भारतातहि असले उपक्रम 'सर्वेषाम् अविरोधेन' सुरू करता येतील. 'धोजकस्तत्र दुर्लभ' हेच सरे.

नोकरपेशा झुगारून देऊन आपणही छोटे कारखानदार व्हावे, अशी स्वप्ने मध्यमवर्गीयांना पडत असतात, पण भांडवलाच्या अभावी असले विचार त्यांना मनावेगळे करावे लागतात. कल्पकता व सचोटी हे मध्यमवर्गीयांचे गुणविशेष भरवशाचे मानून बँकांनी आपली उपक्रमशीलता अभ्युदयवादी मध्यमवर्गीयांच्या विचारांना चालना देण्याइतकी व्यापक करावी. नोकरपेशाच्या पाशातून सुटू पाहणारा मध्यमवर्गीय तरुण नुसता यशस्वी प्रापंचिक होईल एवढेच नव्हे तर पाच पंचवीस 'क्लास फोर' सेवकांच्या योगक्षेमाची व्यवस्था करून राष्ट्राच्या संपत्तीतही निःसंशय भर टाकील. अशा तरुणांची कुत्रत, कल्पना व विश्वासाहता तपासून पाहण्यासाठी जाणत्यांचे एखादे त्रिकुट प्रत्येक बँकेच्या स्टाफवर असावे. 'White-Collar Job' चा उबग आलेल्या काही तरुणांना तरी अशा योजनेचा फायदा साधता येईल. सत्त्वहरण होऊ न देता, सामाजिक व राष्ट्रीय दानत वाढविणाऱ्या, कुटुंबसंस्थेला 'बहिश्कार

प्राण' मानणाऱ्या निर्व्यसनी मध्यमवर्गीया श्वासनानेही मदतीचा हात खुल्या दिलाने पुढे करावा हीच सदिच्छा.

महाराष्ट्र बँकेचे छोट्या चर्मकारांना भांडवल

सहा छोट्या चर्मकारांना बँक ऑफ महाराष्ट्रतर्फे बँकेचे मॅनेजिंग डायरेक्टर श्री. वासुदेवराव भिडे यांच्या हस्ते ५०० ते ३,००० रु. भांडवल देण्यात आले.

बँकेच्या फोर्ट कार्यालयात हा छोटा समारंभ झाला. या वेळी बँकेचे असिस्टंट जनरल मॅनेजर के. बी. दामले, आमदार रा. अ. खैरे प्रभृतींची भाषणे झाली.

चर्मकार १९ रुपयांस पादत्राण विकतो, तेच कंपनी २९ रुपयांचा शिक्षा मारून विकते, असे श्री. खैरे म्हणाले. म्हणून महाराष्ट्र चर्मकार परिषदेमार्फत भांडवल मिळवून देण्यात येत आहे. परतफेडीची नैतिक हमी परिषदेने घेतली आहे, असेही ते म्हणाले.

बँकेची फसवणूक करणाराची इमानदारी

मुरादाबाद येथील सेंट्रल बँकेच्या कचेरीकडे ५,५५० रु. रोकड असलेले पोस्टल पार्सल आले. "बँकेच्या एका साते-दाराच्या सात्यातून अनधिकृत रीत्या काढलेल्या ७,००० रु. पैकी ही रक्कम आहे. उरलेले १,४५० रु. ही लवकरच परत केले जातील. अशा तऱ्हेने पैसे काढून घेतले, ह्याबद्दल दिलगिरी वाटते. बँकेने पोलिसांकडे नोंदविलेली तक्रार कुपया काढून घ्यावी." असे सोबतच्या पत्रात म्हटले आहे.

भारताच्या राष्ट्राध्यक्षांचे शरीर-संरक्षक

हिंदूच्या अध्यक्षीय शरीररक्षकांची तुकडी मोठ्या आकर्षक पोशाकाने नटलेली असते. त्यांची निवड करताना प्रत्यक्ष रक्षक चांगला ६ फूट उंचीचा असल्याची दक्षता घेण्यात येते. ह्या तुकडीची उभारणी प्रथम वॉरन् हेस्टिंगजने १७७३ साली केली. म्हणजे आता तुकडीच्या स्थापनेला २०० वर्षे पूर्ण झालेली आहेत. तेव्हापासून तुकडीच्या नावात अनेक वेळा बदल झाले आहेत.

जपानला रशिआं अधिक तेल देणार

अरब-इस्त्राएल ह्यांच्यात झालेल्या युद्धात अरब देशांनी इस्त्राएलला पाठिंबा देणाऱ्या देशांचा तेल-पुरवठा कमी केला. अमेरिकेला तर तेल पुरविण्याचेच बंद केले. तेलरुपातीच्या ह्या घोरणामुळे सर्वांत अधिक तडाखा जपानला बसणार होता. इस्त्राएलला पाठिंबा देण्याचे जपानने सोडून घ्यावे म्हणून अरब देशांनी जपानवर बरेच दडपण आणले होते. परंतु जपानने त्याला दाद दिली नाही. जपानला रशिआ सैचेरिआतील तेलाचा पुरवठा करीत आहे. परंतु तो पुरवठा अपुरा आहे. आता ह्या पुरवठ्यात ३कोटी टनांपर्यंत वाढ करण्याचे रशिआने ठरविले आहे. अरब-इस्त्राएल संघर्षामुळे जपानपुढे उभ्या राहिलेल्या राष्ट्रीय अडचणीला तोंड देणे रशिआच्या नव्या घोरणाने जपानला शक्य होणार आहे.

अणुशक्तीच्या साह्याने विद्युत्पावनाला मदत
अविकसित देशांतील अणुशक्तीच्या साह्याने वीज उत्पादन
करणाऱ्या प्रकल्पांना आर्थिक मदत देणे कितपत शक्य आहे
ह्याचा अभ्यास करण्यासाठी जागतिक बँकेने पुढाकार घेतला
आहे. आतापर्यंत बँकेने अणुशक्तीवरील वीज उत्पादन केंद्राबद्दल
लक्ष दिलेले नव्हते. फक्त इटलीत अशा प्रकारचे एक छोटे केंद्र
उभारणाऱ्या कामी बँकेने १९५७ साली थोडीफार मदत दिलेली
आहे. परंतु आता पृथ्वीच्या पोटातील खनिज इंधनाची टंचाई
सर्व जगभर स्पष्टपणे दिसू लागली आहे. विशेषतः खनिज तलाच्या
किमती सतत वाढत चालल्या आहेत. ह्या संदर्भात अविकसित
देशांत अणुशक्तीचा उपयोग करून वीज उत्पादन करण्याच्या
योजनांना अधिक महत्त्व येऊ लागले आहे. म्हणून छोट्या व
मध्यम योजना आखून देण्याचे काम बँकेने आंतरराष्ट्रीय अणु-
शक्तीमंडळाकडे सोपविले आहे.

६५% रेल्वे स्टेशनांना विजेचा पुरवठा

भारतामधील रेल्वेमार्गावर एकूण ७,०९३ रेल्वे स्टेशन्स आहेत.
त्यापैकी ४,५७३ स्टेशनांना आतापर्यंत विजेचा पुरवठा करण्यात
आला आहे. आणखी १९२ स्टेशनांना वीजपुरवठा करण्याचे
काम चालू आहे. उत्तर प्रदेशात विजेचा पुरवठा असणारी स्टेशने
सर्वात अधिक म्हणजे ६०७ आहे. त्यानंतरचे अनुक्रम असे :—
तामीळनाडू ५७१, आंध्र प्रदेश ४३९, बिहार ४२५, महाराष्ट्र
३८४, गुजरात ३६३, पश्चिम बंगाल ३२६, मध्यप्रदेश २७१,
कर्नाटक २२४, पंजाब २२२, राजस्थान २०४, ओरिसा १३३,
केरळ १२८, हरयाणा १०५, आसाम ७८ आणि हिमाचल
प्रदेश २८. दिल्ली प्रदेशातील ४२ स्टेशनांना, पाँडिचेरीमधील व
जम्मू काश्मीरमधील प्रत्येकी ९ स्टेशनांना आणि गोव्यातील ५
स्टेशनांना वीज पुरविण्यात आलेली आहे.

बंगालमध्ये जेव्हा सिंहागर्जना ऐकू येत असे

पश्चिम बंगालमधील बंकुरा जिल्ह्यात २० हजार वर्षांपूर्वी वन्य
पशुपक्षांची मोठ्या प्रमाणावर वसती होती, असा पुरावा जिजेंला-
जिकल सर्व्हे ऑफ इंडिआने शोधून काढला आहे. त्या काळात
बंगालमधील गर्द अरण्यांत आणि गवताळ विस्तीर्ण प्रदेशात
सिंहांची गर्जना ऐकू येत असे. त्याचबरोबर हत्तीच्या भीमकाय
पूर्वजांचा संचार चालत असे आणि तरसाचे विकट हास्यही
कानी येत असे. इतिहासपूर्व काळात बंकुरा जिल्ह्यातील डोंगराळ
भागात अनेक प्रकारच्या पशुपक्षांचे संमेलनच भरले होते. अनेक
प्रकारच्या प्राण्यांचे प्रस्तरात सापडून कठीण झालेले सांगाडे तेथे
सापडले आहेत. १२ भिन्न भिन्न जातीच्या प्राण्यांचे १५०
सांगाडे आतापर्यंत उपलब्ध झालेले आहेत.

दरसाल ६० लक्ष गर्भपात—भारतात दरसाल २-२ कोटी
स्त्रिया गर्भवती होतात. तेव्हा दरसाल ६० लक्ष गर्भपात
घडविण्याची यंत्रणा आवश्यक आहे, असे तज्ञांचे मत आहे.

भारत-रशिया मैत्रीचे आर्थिक बंध दृढ होणार

इंदिरा गांधी-ब्रेझनेव्ह ह्यांचे संयुक्त निवेदन आणि इतर
तीन करार, असे चार दस्तऐवज ३० नोव्हेंबर रोजी संसदेस
सादर करण्यात आले. त्यात १५ वर्षांच्या भारत-रशिया आर्थिक,
तांत्रिक सहकार्याचा समावेश आहे. हा करार मुदत संपण्यापूर्वी
रद्दबादल ठरविला नाही तर त्याची मुदत पाच-पाच वर्षांनी
आपोआप वाढणार आहे. भारत-रशिआचे मैत्रीचे संबंध आता
ह्यापुढे घोषणात्र, रशिआच्या राजकीय पाठिंब्यावर आणि जरूर
पडेल त्या वेळी रशिआने केलेल्या आर्थिक साहाय्यावर अवलंबून
राहणार नसून, ते संबंध आर्थिक तारांनी मजबूत बांधले जाणार
आहेत. दोन्ही देशांच्या उत्पादन-योजना एकमेकांशी सांधल्या
जाणार आहेत. भारत-रशिआ मैत्रीमुळे आशियाच्याच नव्हे,
तर जगातील इतर भागातही शांततेच्या वातावरणास हातभार
लागलेला आहे; ह्या मैत्रीचे परस्परअवलंबन जेवढे वाढेल, तेवढी
ती अधिक प्रभावी होईल, हे उघड आहे. एक प्रचळ आणि एक
गरीब मित्र ह्यांची मैत्री गरिबाच्या कृति-स्वातंत्र्यास बाधक न
ठरणे भारताच्या स्वतःच्या सामर्थ्यवाढीवर अवलंबून आहे.

बँकेच्या पतपुरवठ्यावर नियंत्रण -

कर्जावरील व्याजाच्या दरात वाढ

१९७३-७४ च्या हंगामातील व्यापारी विभागातील बँकांची
कर्जवाढ रोखण्यासाठी कर्जावरील व्याजाचा किमान दर
१ डिसेंबरपासून १०% चा ११% करण्यात आला आहे. कच्चा
माल, उत्पादनातील माल, तयार माल, ह्या सर्वांच्या कर्जांच्या
तारणाचे मार्जिन १०% ने वाढविण्यात आले आहे. बुक डेट्सच्या
तारणावरील मार्जिनही वाढविले जाईल. सरकारी आणि निम-
सरकारी संस्था वगळून बाकीच्यांकडील येण्यावरील मार्जिन
२०% ने वाढेल.

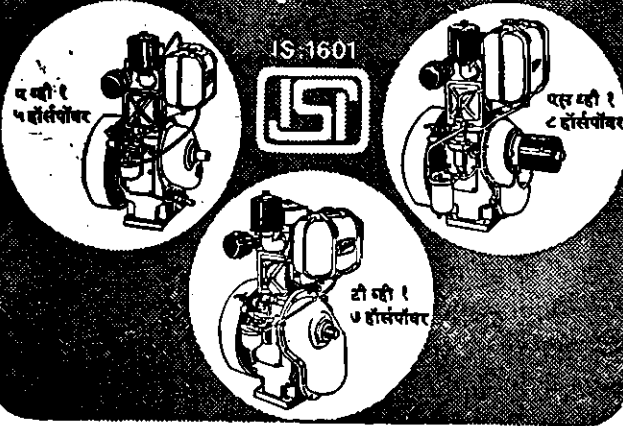
राष्ट्रीयीकृत बँकांच्या संख्येत तूर्त तरी वाढ नाही.

१९६९ मध्ये सरकारने ५० कोटी रु. पेशा जास्त ठेवी असलेल्या
सर्व म्हणजे १४ बँकांचे राष्ट्रीयीकरण केले. आता सासणी
क्षेत्रातील ४ बँकांनी ५० कोटी रु. ठेवींची मर्यादा ओलांडली
आहे आणि पाचवी बँक लवकरच मर्यादा ओलांडील. तथापि,
त्यांचे राष्ट्रीयीकरण करण्याचा प्रश्न सरकारच्या विचाराधीन
नाही, असे अर्थमंत्र्यांनी स्पष्ट केले आहे.

हिंदी बँकांचा नफा घटला, विदेशी बँकांचा नफा
वाढला — भारतातील ३८ हिंदी बँकांचा (१४ राष्ट्रीयीकृत
बँका घेऊन) नफा १९७०-७१ च्या मानाने १९७१-७२ मध्ये
२०% ने कमी झाला; त्याच मुदतीत भारतातील विदेशी बँकांचा
नफा ३८% ने वाढला. हिंदी बँकांचा शाखाविस्ताराचा कार्यक्रम
आणि प्राधान्याच्या क्षेत्रांना कर्जपुरवठा ह्यांचा त्यांच्या नफ्यावर
परिणाम झाला. विदेशी बँकांनी मोठ्या शहरांतूनच घंदा केला,
परदेशी बँकेगचाही घंदा केला; त्यामुळे त्यांचा नफा वाढला.

दर्जेदार किलोस्कर एंजिनांना भारतीय मानक संस्थेचे प्रमाण पत्र

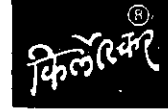
५ ते ८ हॉर्स पॉवर

प्रथम पासूनच किलोस्कर एंजिने त्यांच्या उत्तम दर्जाबद्दल प्रसिद्ध आहेत.

देशातील आणि परदेशातील असंख्य शेतकरी व इतर ग्राहक यांच्याकडे वापरात असलेली एंजिने हे याचे प्रतीक आहे.

आता भारतीय मानक संस्थेने (ISI) देखील प्रमाणपत्र देऊन, हे मान्य केले आहे.

किलोस्कर एंजिन- शेतकऱ्यांची पहिली परसती
किलोस्कर ऑईल एंजिन्स लि.
१३, लक्ष्मणराव किलोस्कर रोड, खडकी, पुणे ३

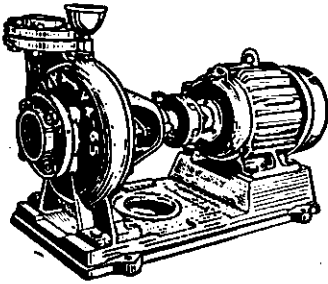
© एंजिनसाठी किलोस्कर ऑईल एंजिन्स लिमिटेड यांनी वा हेडमार्केच्या उपयोगाचा अधिकार नोंदविलेला आहे.

Tom & Bay/KO-7315-14

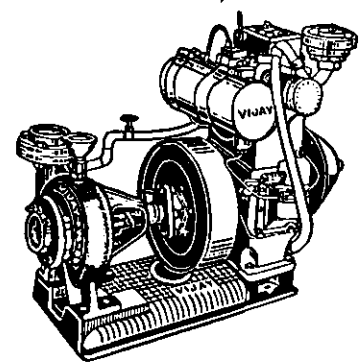
★ कार्यक्षमतेचा शिकामोर्तब ★

विजय पंप कार्यक्षमतेत नेहमीच आघाडीवर—

आता—भारतीय मानक संस्थेकडून विजय पंपास I. S. I. मार्क * दर्जेदार पंप निर्मितीची हमी.

इंजिन असो अगर इले. मोटार असो,
त्यांस “विजय” पंपाची
आवश्यकता आहेच.

कारखानदार—
फोन : २३२
तार : Vijayplow

न्यू विजय इंडस्ट्रीज लि.

विश्रामवाग-सांगली (महाराष्ट्र)

हे पत्र पुणे, पेठ शिवाजीनगर, घ. नं. ९१५/१ आर्यभूषण छापखान्यात या वृत्तपत्राचे मालक श्री. श्रीपाद वामन काळे यांनी छापिले व 'दुर्गाधिवास' ८२३ शिवाजीनगर (पो. ऑ. डेकन जिमखाना), पुणे ४११००४, येथे प्रसिद्ध केले. वार्षिक वर्गणी रु. ६